

K formální stránce práce: Splňuje požadovaný rozsah, obsahuje všechny požadované náležitosti. Text je formátován odpovídajícím způsobem a v mezích čitelnosti. Aparát poznámek pod čarou je v pořádku, jen bych poukázal na jednu věc, která podle mého názoru neumožňuje zcela jednoznačný výklad. V pozn. 131 autorka informuje, že překlad pasáže Nozickova anglického díla je převzatý z knihy J. Kise. Z této informace ovšem není zcela zřejmé, zda je překlad převzatý jen v tomto případě a v ostatních předchozích citacích i parafrázích nikoli (s. 57). Jasnější informace by v tomto případě měla znít: Jen v tomto případě používám překlad J. Kise, v ostatních (předchozích) citacích a parafrázích překládám a cituji přímo z anglického originálu. Celkově je formální stránka práce bez zásadních nedostatků.

K jazykové stránce práce: Text je psán čtivě, přehledně, téměř bez stylistických neobratností a velkého počtu gramatických chyb. Přesto bych však upozornil na některé nedokonalosti: chybějící předložka „s“ (s. 18), „k“ (s. 53); popř. chybná předložka: „jak se to má z hodnověrnosti“ (s. 63 v citaci); prohozená písmena v názvu díla v pozn. 2 (s. 6); chybné skloňování „takovému“ (s. 7); nadbytečná čárka (s. 11 dole); chybějící čárky (s. 70); překlapy: „jednice“ místo jedinec (s. 19 a 25); „princi“ místo „princip“ (s. 59); „polické“ místo „politické“ (s. 62); nadbytečné zvrtné zájmeno „se“ (s. 37); nadbytečná slova: „nejen“ (s. 52); „Budeme-li se snažit nalézt o co nejlepší (...)“ (s. 53); nepřesná citace: „předkládávaná“ (s. 62 v citaci); chybná gramatika: „vyplívající“ (s. 51). Chybný přepis citovaného slova: „je“ místo „jen“ (s. 50); „pravou“ místo pravdou (s. 64 v citaci); „katovském“ místo „kantovském“ (s. 65). Dále bych zmínil malou filologickou nepřesnost v interpretaci latinského „liber“, které autorka nepřiliš přesně překládá substantivem „svoboda“ ačkoli jde o maskulinní adjektivum (viz liber, libera, liberum), vhodnější by bylo uvést v této souvislosti latinské substantivum „libertas“ (s. 25). A nakonec syntakticky nepřiliš zdařilý a neúplný překlad parafrázovaného Nozickova anglického díla (poslední čtyři řádky na konci prvního odstavce na s. 52). Celkově je stylistická a gramatická stránka práce rovněž bez zásadních nedostatků.

Po obsahové stránce práce splňuje základní požadavky kladené na diplomovou práci. Cíle, srovnání dvou odlišných teorií spravedlnosti (Rawlse a Nozicka), autorka podle mého názoru dosáhla. Metodu zvolila komparativní, vycházela ze dvou klíčových děl zmíněných myslitelů s tím, že odhlédla kvůli rozsahu práce od toho, jak tito myslitelé své teorie později upravovali a omezila se na dvě jejich hlavní díla. Z cizojazyčných zdrojů uvádí autorka jen jednu knihu (Nozickovo dílo v anglickém originále) a internetové stránky encyklopedie filosofie (vztahující se k osobě a myšlení Nozicka). Jinak používá výhradně české zdroje či překlady. Celkově nemám zásadních výhrad ani k této části práce. Rád bych zde ovšem více analyzoval následující věc, kterou považuji osobně z hlediska obsahu práce za důležitou. Na konci poslední, páté kapitoly, především v části 5.4, autorka představuje také kritiku liberálních koncepcí (ke kterým patří i teorie spravedlnosti Rawlse a Nozicka) ze strany komunitarismu. Je zřejmé, že představená kritika má v celku práce pro autorku jen doplňující význam, což sama na konci části 5.4 zdůrazňuje. Nicméně bych upozornil na následující. Jako jeden ze zástupců komunitarismu je uveden i MacIntyre, konkrétně jeho námítky vůči Rawlsově i Nozickově teorii, které předložil ve známé knize *Ztráta ctnosti*. Autorka stručně shrnuje MacIntyrovu kritiku v pozn. 160 (s. 71), cituji: „Je patrné, že sám MacIntyre klade důraz na pojem zásluhy, který chápe jako projev věrnosti staršímu, tradičnějšímu a spíše aristotelskému a křesťanskému pohledu na spravedlnost. Je však nutné, abychom si položili otázku, nakolik je relevantní MacIntyrovův poukaz na to, že obě teorie postrádají onen pojem zásluhy. Uvědomme si, že MacIntyre sám tvrdí, že jak Rawlsova, tak Nozickova doktrína neobsahují pojem zásluhy. Je tedy otázkou, zda ho tam můžeme „násilně“ vkládat, aniž by bylo dostatečně vysvětleno, co se tím pojmem myslí a jaký má základ. Zdá se, že nikoli. Ačkoli zde nemáme prostor, abychom mohli detailně projít MacIntyrovu doktrínu, je vhodné si uvědomit, že jeho poukaz na absenci zásluhy je spíše vágní a postrádá relevantní zdůvodnění.“ Autorka, dle mého názoru, nevystihla správně jádro MacIntyrovu argumentace a kritiky: Podle Rawlse a Nozicka je společnost

složená z jednotlivců, z nichž každý sleduje primárně jen vlastní zájmy a teprve sekundárně hledá způsob, jak zformulovat „spravedlivá“ pravidla pro život ve společnosti, aby si tyto vlastní zájmy uhájil (případně aby byla zaručena rovnost šancí pro méně zvýhodněné). Tzn., že Rawls vylučuje jakoukoli zmínku o pojmu dobrého lidského života (obecně) a v Nozickově argumentaci chybí zcela pojem společenství. MacIntyre se domnívá, že takové představy neodpovídají ani realitě ani podstatě člověka. Zmiňuje pojem zásluhy proto, protože souvisí s jeho odlišným chápáním významu jednotlivce a vztahu mezi ním a společností. Jádrem MacIntyrovoy argumentace není proto pojem zásluhy, ale analýza vztahu jednotlivce a společenství, poukaz na esenciální socialitu člověka (*anthrōpos zōon politikon*) a v neposlední řadě i kritika moderních individualistických koncepcí. Domnívám se, že MacIntyre dobře vystihuje některé nesrovnalosti v koncepcích Rawlse i Nozicka a ukazuje, že se zakládají na deformovaných představách o jednotlivci, společenství i vztahu mezi nimi. Důvodem je jejich nekritická závislost na hobbesovském a lockovském individualismu a kontraktualismu. V závěru práce autorka zastává názor, že s různými a odlišnými koncepcemi spravedlnosti můžeme buď souhlasit či nesouhlasit, ale „pouze na základě subjektivního kritéria“, neboť objektivní je nám prozatím neznámé; a je otázkou, zda pro nás vůbec někdy bude dostupné (s. 74). Z toho usuzuji, že autorka zastává z hlediska epistemologie skeptickou pozici (Pravdu nemůžeme s jistotou poznat). Uvádí, že jejím prvotním cílem bylo nalézt nějakou spojující linii mezi oběma koncepcemi, avšak nakonec se pro ni ukázaly zajímavými i odlišnosti těchto koncepcí. Zdůrazňuje, že v průběhu práce se objevivší otázky nelze jasně zodpovědět a dát přijatelnou odpověď pro všechny. Upozorňuje však, že to neznamená přestat s otázkami a hledáním (Tedy ideál neustálého skeptického hledání?). Nakonec se odvolává na racionalitu a přirozenost člověka, z nichž vyplývá touha nalézt pravdu a dobro (s. 76). V tomto ohledu zde postrádám koherenci (Má tedy vůbec smysl hledat pravdu, když nevíme zda vůbec existují objektivní kritéria? Jak poznáme, že jsme pravdu našli, když disponujeme pouze subjektivními kritérii? A v jakém významu zde hovoříte o pravdě? Ve významu logickém, ontologickém či jiném?) Závěr práce celkově nepřináší kvalitativně vyšší zobecnění získaných poznatků. Autorka přiznává, že na otázku jak nalézt mezi oběma koncepcemi (s ohledem na vlastnictví a redistribuci) nějakou „střední cestu“ nenalézá žádnou uspokojivou odpověď (s. 75). Škoda, že se autorka v závěru ani nepokusila zaujmout nějakou vlastní pozici (byť s rizikem, že se zmýlí). Autorka se navíc domnívá, že pojem pravdy se nám ukáže až tehdy, „zajistíme-li ve společnosti spravedlivé řízení a rozhodování“ (s. 76) To by znamenalo, že pravda se člověku ukáže až když dosáhne spravedlivého společenského uspořádání (Spravedlnost zakládá pravdu). Osobně zastávám přesně opačný názor: Teprve až poznáme (ontologickou) pravdu o člověku a jeho esenciální socialitě (má teze proti hobbesovskému individualismu), teprve pak se nám snad podaří uskutečnit spravedlivější společenské uspořádání (Pravda zakládá spravedlnost!). V této souvislosti bych případně položil autorce při obhajobě tyto otázky:

- Mohla byste přesně popsat proč se domníváte, že MacIntyrova kritika Rawlsovy a Nozickovy koncepce je vágní a postrádá relevantní zdůvodnění?
- Podle jakých subjektivních kritérií byste hodnotila, zda je nějaká teorie spravedlnosti správná či špatná?
- Jak hodnotíte hobbesovský individualismus, odpovídá podstatě člověka a lidské společnosti?

Práci navrhuji hodnotit jako velmi dobrou.

TF JU, Katedra filosofie a religionistiky, v Českých Budějovicích, dne 10.5. 2012.

Oponent: Mgr. Vojtěch Šimek

